

บทนำ

บทที่ 1

1. ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในสองทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยทั้งองค์กร หน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษาในทุกระดับต้องปรับตัวเข้าสู่กระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ซึ่งประกอบไปด้วยความร่วมมือทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมหรือที่เรียกว่า 3 เสาหลักของอาเซียน ในการนี้การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและบัญญัติไว้ในกฎบัตรอาเซียนเพราะการศึกษาเป็นหลักการพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นระดับการศึกษาที่สำคัญที่สุดที่จะได้รับผลกระทบจากการเปิดประชาคมอาเซียน ทั้งในเรื่องการเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพเพื่อออกสู่การแข่งขันในตลาดแรงงานอาเซียน การแลกเปลี่ยนบุคลากร นักศึกษา อาจารย์ ตลอดจนการเตรียมปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อการรองรับการเปิดเสรีทางการศึกษาและการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายอาชีพที่จะเกิดขึ้นภายหลังการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ด้วยเหตุนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยจึงต้องมียุทธศาสตร์ในการสร้างองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักและมีความเข้าใจในการเป็นประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษา และทักษะการทำงานให้แก่ประชาชนก่อนเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนให้มากขึ้น เพราะผลการสำรวจของมูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation อ้างถึงใน กานดา วรรณวิเศษ, 2555) เกี่ยวกับทัศนคติและการตระหนักรู้ของเยาวชนเกี่ยวกับอาเซียน โดยศึกษาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ จำนวน 2,170 คน ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 พบว่า นักศึกษาไทยมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนน้อยมากและเป็นอันดับเกือบสุดท้าย และเสนอแนะให้สถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนด้วยเพราะการศึกษาเป็นอีกสาขาหนึ่งที่จะถูกเปิดเสรีหลังจากการเข้าเป็นประชาคมอาเซียน

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงหลายประการในช่วงที่ผ่านมาดังกล่าว โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและสื่อเค้าวจะเป็นปัญหาได้ ถ้าสถาบันอุดมศึกษาไทยไม่เร่งปรับตัวทั้งทางนโยบาย กลยุทธ์ และการปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนพันธกิจของแต่ละสถาบันในการพัฒนาคนและพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยคำนึงถึงความร่วมมือใน 3 ด้านดังกล่าว พร้อมทั้งเตรียมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีสากล เนื่องจากเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพทั้งการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานบุคคล และยิ่งด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายประเทศ (รุ่ง แก้วแดง, 2542) โดยเฉพาะกระแสสังคมได้เริ่มตั้งข้อสงสัยและแสดงความกังวลเกี่ยวกับความพร้อมของการอุดมศึกษาในหลายประการ อาทิ ในเรื่องนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์รองรับการเตรียมความพร้อมของอุดมศึกษาไทยในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ผ่านมายังไม่มีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ ทั้งๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการ

การอุดมศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นยุทธศาสตร์การดำเนินงานระดับกระทรวงอย่างเป็นรูปธรรม แต่ปัจจุบันนี้ยังไม่มีกำหนด แนวทางการดำเนินงานระดับสถาบันอุดมศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมามีการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นการเตรียมความพร้อมระดับสถาบันในลักษณะต่างคนต่างทำ และไม่มีกรอบแนวทางการดำเนินงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ (ระติกรณ นิชมะจันทร์, ม.ป.ป.) ซึ่งรัฐควรมีนโยบายให้แก่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมของอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารในภูมิภาคอาเซียน ยังไม่มีระบบการเสริมสร้างและสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องและจากมหาวิทยาลัยในสังกัดเองให้อาจารย์และบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งทางด้านภาษา และการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปอย่างเพียงพอต่อการรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อีกทั้งในด้านนักศึกษาซึ่งต้องการการกระตุ้นในการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมถึงผลที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการรวมตัวของประเทศต่างๆ สู่ประชาคมอาเซียนทั้งในส่วนของข้อดีและข้อเสียอย่างเข้าใจพร้อมกับต้องเพิ่มทักษะทางด้านภาษาอังกฤษให้มากขึ้นจนสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญที่สุด คือ การปรับตัวและการเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพราะว่าถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่มีมาตรการหรือแผนรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ก็จะทำให้เกิดความเสียหายทางด้านการแข่งขันทางด้านภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ตลอดจนการสร้างชุมชนเศรษฐกิจอาเซียนที่จำเป็นต้องมีผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการบูรณาการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของท้องถิ่นและของประชาคมอาเซียนให้เข้ากับเศรษฐกิจโลก ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในท้องถิ่นนั้นต้องมีการสนับสนุนในการประสานงานและการดำเนินการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแก่ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้และปรับตัวในการวางแผนชุมชนท้องถิ่น เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (บุญยิ่ง ประทุม, 2555)

จากสภาพปัจจุบันและแนวโน้มที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ได้ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความร่วมมือใน 3 เสาหลักของอาเซียนดังกล่าว และยังส่งผลให้ประเทศเพื่อนบ้านอีก 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ได้มาร่วมมือกันกับประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างความเป็นประชาคมอาเซียนผ่านการศึกษา ดังจะเห็นได้จาก สถาบันอุดมศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยเปิด (Open University) จากกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ จำนวน 5 แห่ง หรือเรียกว่า OU5 ได้แก่ มหาวิทยาลัยแห่งประเทศมาเลเซีย (Open University Malaysia, OUM) มหาวิทยาลัยแห่งประเทศฟิลิปปินส์ (University of Philippines Open University, UPOU) มหาวิทยาลัยแห่งประเทศเวียดนาม(Hanoi Open University, HOU) มหาวิทยาลัยแห่งประเทศอินโดนีเซีย(Universitas Terbuka, UT) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (Sukhothai Thammathirat Open University, STOU) ได้ร่วมมือกันพัฒนาโครงการความร่วมมืออาเซียนศึกษา (ASEAN Studies) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสอนอาเซียนศึกษา ที่มีเนื้อหาเฉพาะครอบคลุมของแต่ละประเทศ โดยคาดหวังว่า ความโดดเด่นของโปรแกรมนี้อาจเป็นประโยชน์และเสริมสร้าง

ความร่วมมือของนักวิชาการอาเซียน รวมถึงการปรับปรุงภาพลักษณ์ของอาเซียนให้ดียิ่งขึ้น (Saludadez & Lumanta, 2015) ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่งนี้จึงได้ทำงานร่วมกันเพื่อแสดงถึงความพยายาม ในการสร้างชุมชนของนักการศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดที่ต้องใช้ประสบการณ์ของการศึกษาทางไกล ในการพัฒนาการศึกษาตามวิถีอาเซียนเพื่อให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ การดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งหลายประการ อาทิ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของวิถีอาเซียนในหมู่นักศึกษา การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกันของนักวิชาการในอาเซียน รวมทั้งการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประเทศอาเซียน

จากความร่วมมือกันในโครงการดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือด้านการวิจัยต่อมา จากการประชุมครั้งที่ 11 ของ OU5 ในโครงการอาเซียนศึกษา ระหว่างวันที่ 9-10 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลง (MOA) เพื่อการทำวิจัยร่วมกันและเพื่อตีพิมพ์ผลงานการวิจัยระหว่าง OU5 ในการนี้ OU5 ได้ตกลงที่จะดำเนินโครงการวิจัยในสองลักษณะ คือ การวิจัยสถาบัน (Institutional research) และการวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ซึ่งความคิดที่จะดำเนินการวิจัยในประการหลังได้ก่อให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนซึ่งเป็นกรณีศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน รวม 10 ประเทศ โดยมหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง ร่วมรับผิดชอบศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศตนเองและประเทศอาเซียนอื่นๆ อีก 5 ประเทศ ได้แก่ บรูไน สิงคโปร์ กัมพูชา ลาว และเมียนมา สำหรับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้รับผิดชอบศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในเบื้องต้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้รวบรวมได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันทั้งหมด 10 ประเทศอีกครั้ง

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของกลุ่มประเทศต่างๆ ในอาเซียน โดยเฉพาะการเทียบเคียงระหว่างประเทศไทยกับเมียนมาซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันและมีบริบทที่คล้ายกันทั้งในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะมีเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกันคือ การพัฒนาคุณภาพของประชากรให้มีการเรียนรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ดังจะเห็นได้จาก เมียนมามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะยาว 30 ปี (2001-02 ถึง 2030-31) ในระดับอุดมศึกษาที่เน้นสาระหลัก 6 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การใช้เทคโนโลยี การสนับสนุนการวิจัย การพัฒนาสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมสนับสนุนคุณภาพการศึกษา และการอนุรักษ์ค่านิยมและอัตลักษณ์ของชาติ (UNESCO, 2004) จะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของนโยบายการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งไทยและเมียนมา ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน ตลอดจนความสำเร็จหรือข้อจำกัดในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องนี้ร่วมกับคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศเวียดนาม และมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศอินโดนีเซีย เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของแต่ละประเทศให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมอาเซียนศึกษาและพัฒนาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา

ในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพิ่มความตระหนักรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งในความเป็นประชาคมอาเซียน

2. คำถามการวิจัย

2.1 ภูมิหลังเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาเป็นอย่างไร

2.3 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมาเป็นอย่างไร มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันประการใดบ้าง

2.3 ผลการดำเนินงาน ความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคตามนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา มีอะไรบ้าง

2.4 แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา

3.2 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา

3.3 เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดในการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2 ประการดังนี้

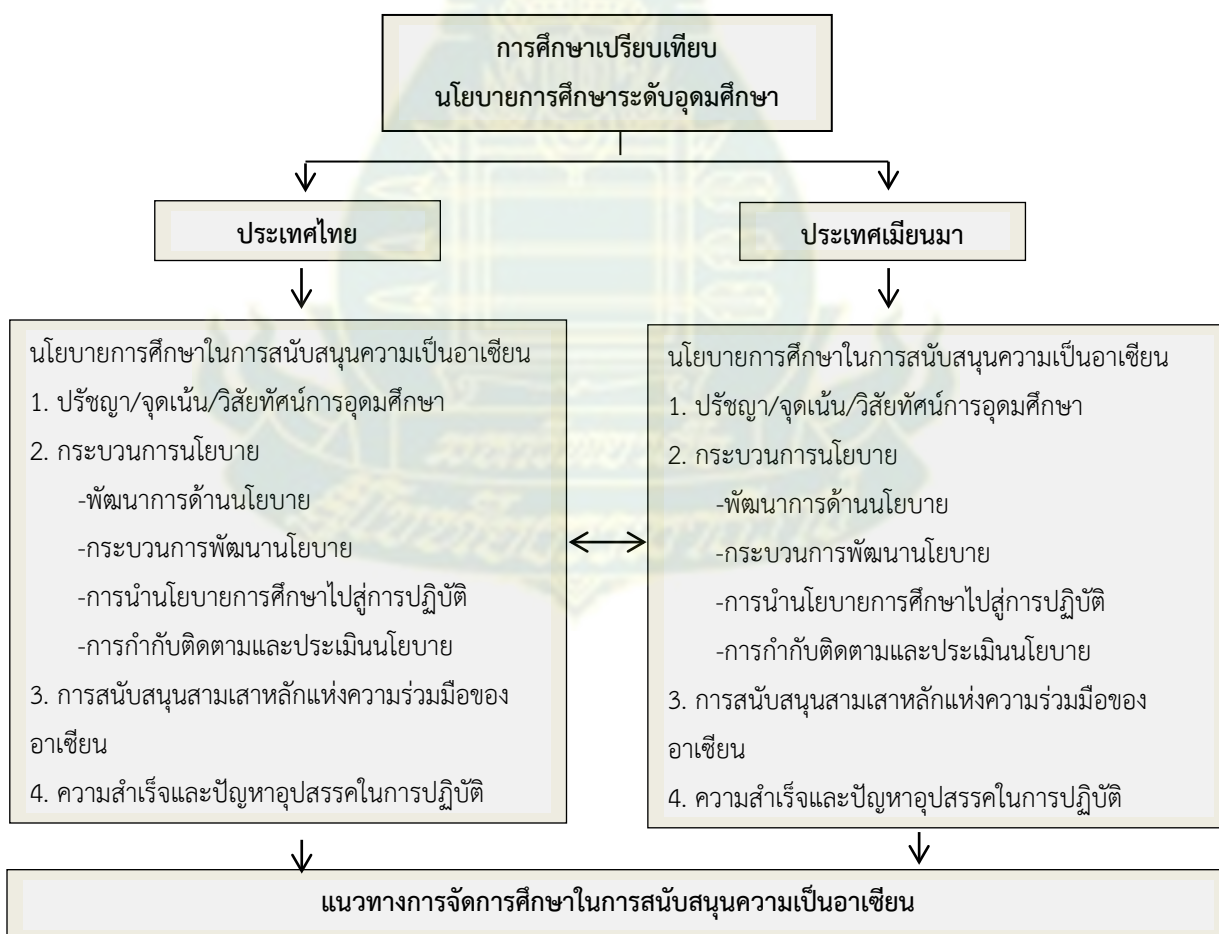
4.1 ปรัชญาและแนวคิดในการจัดการศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นเอกสารที่แสดงถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และนโยบายดังกล่าวได้สะท้อนถึงปรัชญาของการจัดการศึกษาในระดับนี้ด้วย

4.2 กระบวนการนโยบายการศึกษา ซึ่งยูเนสโก (UNESCO, 2013, p. 38) ได้นำเสนอว่า ก่อนที่กระบวนการนโยบายจะเริ่มต้นรัฐบาลต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษา หลังจากนั้นจึงเริ่มกระบวนการนโยบาย ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพการปัจจุบัน (Analysis) 2) การวางแผน (Planning) 3) การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Implementation) และ 4) การประเมินผล (Evaluation) ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 กระบวนการนโยบายการศึกษา

จากแนวคิดดังกล่าวได้กรอบแนวคิดครอบคลุมดังภาพที่ 1.2



ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน โดยเป็นกรณีศึกษาระหว่างประเทศไทยกับเมียนมา เนื้อหาสาระในการศึกษาประกอบด้วยประเด็นหลัก ดังนี้

5.1 ปรัชญา/จุดเน้น/วิสัยทัศน์การอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมา

5.2 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมา

- 1) พัฒนาการด้านนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2) กระบวนการพัฒนานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 3) การนำนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
- 4) การกำกับติดตามและประเมินนโยบาย

5.3 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน ใน 3 เสาหลัก ดังนี้

- ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
- ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

5.4 ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนไปปฏิบัติ

5.5 แนวทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

6. นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

6.1 นโยบาย หมายถึง ข้อความที่กำหนดกว้างๆ ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางหรือการตัดสินใจ สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6.2 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงแนวทางหรือการตัดสินใจของรัฐบาล หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งได้แก่ หลักสูตรระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยข้อความที่กำหนดจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจในการดำเนินงานเพื่อการแก้ปัญหา หลีกเลี่ยงปัญหา และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

6.3 การพัฒนานโยบาย หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การนำสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล โดยแต่ละขั้นตอนอธิบายได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันถึงแนวทางที่จะให้บรรลุวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในขั้นตอนนี้จะมองหาทางเลือกหลายๆ ทาง พร้อมทั้งประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางหรือมาตรการนั้นๆ โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่าย เวลา และทรัพยากรที่ต้องจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบกลยุทธ์ กำหนดกิจกรรม ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ ในการดำเนินการ และทรัพยากรต่างๆ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดกรอบการกำกับติดตามและประเมินผลนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่วางแผนไว้พร้อมทั้งงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรสู่การปฏิบัติ ตามระยะเวลาและมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะของการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการประเมินผล ในขั้นตอนนี้ครอบคลุมภารกิจสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำกับติดตามและตรวจสอบกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ 2) การแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น 3) การประเมินผลตัวชี้สำคัญ ได้แก่ ความสอดคล้อง (relevance) ระหว่างแผนที่กำหนดกับการดำเนินงาน ประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิผล (effectiveness) ผลกระทบ (impact) และความยั่งยืน (sustainability) ของผลที่ได้รับ และ 4) การนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ หรือinputsสำหรับการปรับปรุงนโยบายในอนาคต

6.4 การศึกษาเปรียบเทียบ หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมา โดยศึกษาวิเคราะห์บนฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบในด้านเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา หลักการเกี่ยวกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประชาคมอาเซียน สภาวะการณ์และแนวโน้มการอุดมศึกษาโลก อาเซียน และประเทศไทย เพื่อนำมาศึกษาความคล้ายคลึงและความแตกต่างของกระบวนการนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

6.5 แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง มาตรการหรือแนวปฏิบัติที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยและเมียนมานำนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติไปสู่จัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียน

6.6 การสนับสนุนความเป็นอาเซียน หมายถึง การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อให้เกิดความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือกับความท้าทายได้ทุกด้านในโลกปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคอื่นและในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงและสังคม และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีความร่วมมือกันใน 3 ด้าน หรือ 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

6.7 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงแนวทางหรือการตัดสินใจของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเชื่อมโยงกับ 3 เสาหลักแห่งความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

6.7.1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หมายถึง การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน การให้ความสำคัญต่อหลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน การตระหนักรับรู้ถึงคุณค่าของ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี การสร้างเครือข่ายกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อบูรณาการความร่วมมือด้านการศึกษา

6.7.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หมายถึง การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เตรียมพร้อมผู้เรียนให้มีความรู้ แสวงหาความรู้ และสามารถพัฒนาความรู้ได้เพื่อให้มีสมรรถนะในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนารอบทิศทางระดับชาติเพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะในอาเซียน การสนับสนุนการพัฒนาระบบการถ่ายโอนนักเรียนและการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในภูมิภาค และการพัฒนามาตรฐานด้านอาชีพที่เน้นศักยภาพในอาเซียนเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่สนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

6.7.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องพัฒนาเนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การจัดหลักสูตรระดับปริญญา ด้านศิลปวัฒนธรรมอาเซียน การสนับสนุนการเรียนภาษาอาเซียน การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้เยาวชน การจัดกิจกรรมและเวทีสำหรับเยาวชนในอาเซียน การพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค การสร้างความรู้และตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน การร่วมแบ่งปันทรัพยากร และการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาค

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 ได้ข้อมูลสารสนเทศให้แก่สถาบันระดับอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและเมียนมาในการกำหนดนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อการสนับสนุนความเป็นอาเซียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและสามารถนำสู่การปฏิบัติได้

7.2 ให้แนวทางแก่สถาบันระดับอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและเมียนมาในการพัฒนาหลักสูตรและเอกสารการสอนที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมอาเซียนศึกษาของ OU5 ในรูปแบบของการศึกษาทางไกล

7.3 สร้างความตระหนักรู้ให้แก่สถาบันระดับอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและเมียนมาเกี่ยวกับความเป็นประชาคมอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น